

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr H. Bergema, Karoeni; Dr F. A. den Boeft, Rotterdam; Dr E. T. v. d. Born, Heemstede; Mr A. Bouman, Rotterdam; Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Mevr. W. Cremer—de Vries, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. v. Dijk, Groningen; Drs D. J. Galle, Kampen; Mevr. G. Gillhuis—Smitskamp, Mijdrecht; Dr J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr J. van Herksen, Ermelo; Dr B. Holwerda, Amersfoort; A. Janse, Biggekerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr J. v. d. Linden, Poerwonder; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr H. Mulder, Deventer; Dr A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; C. Rijsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanswerd; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr N. Streefkerk, Wolvega; D. Stroot, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia Pa.; Dr C. Veenhof, Haarlem; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr D. K. Wielenga, Capelle a. d. IJssel; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloeddijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58. — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Over het onkerkelijkheidsprobleem. I. — Kerkelijk leven: Het Schriftbewijs van „De Heraut” inzake de verbondslcer, Ziekentrosters, De Groote Catechismus. — Even parkeer: Evangelisch Incognito. — Pop. wetensch. schetsen: Elia's eerste optreden. — Literatuur en Kunst: Een bundel verhalen. — Zielkunde: Geloof en Verbeelding, IV. — Uit de historie: Kuyperiana, VIII. — Stemmen uit onze Kerken. — Perschoon. — Boekbespreking. — Correspondentie. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Over het onkerkelijkheidsprobleem.

I.

Naast het kerkelijk vraagstuk, dat de laatste eeuw in Nederland in een acuut stadium trad, is de laatste decennien een nieuw probleem aan het ontstaan, dat we het onkerkelijkheidsprobleem zouden kunnen noemen.

Zoo goed als het kerkelijk vraagstuk — om ons nu alleen maar te bepalen tot de kerkinstellingen van Calvinistisch origine — ook in de Verenigde Staten, in Zuid-Afrika en in Hongarije aan de orde is, en om een oplossing roept, in dezelfde mate en op dezelfde wijze, stoort de onkerkelijkheidsproblematiek zich niet aan nationale grenzen.

Volgens een oud gezegde komt overal, waar Christus een kerk bouwt, ook een kapel van den duivel te staan. De kerkgeschiedenis levert het best bewijs voor de waarheid van dit woord. „Ons aller Moeder” is telkens weer besprongen door 'twild gedielt', dat niets in 'twoën ontziet, met de „brieschende leeuw” voorop, en al moge de kerk onoverwinnelijk zijn, gehavend aan de periferie is ze wel. Laten we in dit licht zien: de toenemende „ontkerstening”, welke in de „ontkerkelijking” haar beslag heeft gekregen.

In een viertal artikelen willen we het onkerkelijkheidsprobleem aan een nadere beschouwing onderwerpen. In het eerste worden eenige opmerkingen gemaakt van algemeen aard en de vraag onder oogen gezien, of er ook wellicht verband bestaat tusschen het kerkelijk- en onkerkelijk vraagstuk, om beide eens zoo te noemen. In het tweede artikel wordt de omvang en de verspreiding der onkerkelijkheid nagegaan, om daarna in een derde en vierde artikel nog iets te zeggen over het ontstaan en de bestrijding der onkerkelijkheid.

Eén der eerste vragen, die zich in deze materie aan ons opdringt, is deze:

Bestaat er verband tusschen het kerkelijk vraagstuk en het onkerkelijkheid?

Loopen er inderdaad draden van het één naar het ander en omgekeerd? Nu past hier uiterste voorzichtigheid in het poneren van thesen en het beantwoorden van vragen, die uiterst zelden worden gesteld. Wanneer straks de onkerkelijkheid in Nederland object van wetenschappelijke studie zal worden, kan juist over deze vragen helderder licht opgaan; tastend en zoekend willen we trachten er iets van te zeggen.

Dat zulk verband inderdaad bestaat, lijkt ons vrij zeker. Wie met het tegenargument, dat het kerkelijk vraagstuk reeds van de Hervorming dateert, terwijl juist het onkerkelijkheidsprobleem een specifiek twintigste-eeuwsch verschijnsel is, zoodat alleen daarom al het verondersteld verband zou moeten ontbreken, gaat opereeren, heeft daarmee o.i. het pleit nog niet gewonnen.

Men vergeet vooral niet, dat — al heeft de onkerkelijkheid zich ook niet onmiddellijk na de Hervorming in haar huidige omvang geopen-

baard, de weg erheen toch al meer en meer werd geëffend, naarmate het aantal kerkgenootschappen verdubbelde. De prae-dispositie tot onkerkelijkheid, die een veelheid van kerk-instituten tot op zekere hoogte met zich meebrengt, kan heel goed decennien — zelfs eeuwen lang, embryonaal aanwezig zijn, zonder uit te groeien tot een onrustbarend verschijnsel, dat de aandacht van vriend en vijand trekt. Dat althans die kerkelijke toestanden, welke culmineeren in de verbroekeling van het kerk-instituut met al den aankeve van die, de onkerkelijkheid voedsel hebben verschaft, staat, dunkt ons, wel vast.

Hoe scherper het kerkelijk vraagstuk zich afteekent in het menselijk leven, hoe grooter het aantal „kerkgenootschappen”, en wat zich daarvoor uitgeeft, wordt, hoe gemakkelijker het velen zal vallen van kerk te verwisselen.

Deze toestanden ondermijnen het kerkelijk besef. Wie gemakkelijk van kerk verandert, zal er in den regel ook niet tegen op zien, het heelemaal zonder te probeeren, al of niet met een kring van gelijkgezinden om zich heen (secte-vorming). Het in onzen tijd veel geroemde „over de kerkmuren heen zien” is een gevaarlijke bezigheid voor menschen met weinig kerkelijk besef. Gewoonlijk begint het met „er overheen zien” en eindigt het met „er overheen klauteren”.

De mensch van onzen tijd immers, wordt niet meer — als eens de Middeleeuwsche — geïmponeerd door dien éénen, machtigen, torenhoogen, kerkmuur; hij ziet rondom zich dozijnen kerkmuren en -muurtjes, hoogstens tot manshoogte opgetrokken, waaroverheen men broederhanden kan schudden of ook elkaar kan plukken, net, naar het voorkomt. Er valt in elk geval overheen te kijken en te klimmen, voor een lenig, ruimdinkend Christenmensch... En waarom zou de kerkelijke vrijbuit, die al in drie, vier kerken niet heeft gevonden, wat hij zocht, het ook niet eens in de onkerkelijke contreien zoeken? Daarbij wordt het niet zelden gezien, dat, wanneer twee kerkelijke honden om een been vechten, de derde, die der onkerkelijkheid, er ras mee heen loopt.

In de Middeleeuwen uit de Christelijke kerk te treden, dat was een geweldig ding! Buiten de Moederkerk geen zaligheid, maar de zwarte nacht van de profane wereld. Daarom lichtte de stap van Luther „een wereld uit haar voegen”. Eensklaps had deze zich te bezinnen op die schijnbare doorbraak van dien monumental, vijftien eeuwen ouden kerkmuur, die scheiding maakte tusschen het eeuwig licht van den Christus en de duisternis met haar vorst. Over zoo'n kerkmuur klimt niemand lichtvaardig heen, en wie durfde in de Middeleeuwen z'n hoofd neerleggen buiten de genade-middelen der éne kerk om?

En nu, de contrete situatie, het kerkelijk vraagstuk, anno Domini 1938 in Nederland. De Gereformeerde gezindheid is verspreid over een viertal kerkgenootschappen, de zeer kleine nog niet eens meegerekend (Ned. Herv. Kerk, Geref. Kerken, Chr. Geref. Kerk, Geref. Gemeenten). Naar welk instituut moet de, door den arbeid van een interkerkelijke Evangelisatie „toegebrachte” den weg worden gewezen? De weg naar Christus is zoo vaak niet tévens de weg naar de kerk van Christus. En de verbroekeling van het kerk-instituut is daar mede schuld aan. Prae-dispositie tot onkerkelijkheid? Tot op zekere hoogte, ja.

Nu spreekt het intusschen vanzelf, dat de decadentie van het leven in een Christendom zich niet uitsluitend manifesteert in de onkerkelijkheid; ze kon zelfs voorkomen in een hoog-kerkelijke periode als de Middeleeuwen, zonder dat zij, die wel in, maar niet van de kerk waren, er aan dachten haar te verlaten. Buitenkerkelijk is noch de Renaissance, noch zelfs het Humanisme geweest. Doch nu is de structuur van onzen tijd een gansch andere dan die van vijf eeuwen geleden.

In onzen tijd is de onkerkelijkheid in feite niets anders dan de consolidatie der ontkerstening, al mag hierbij niet worden vergeten, dat niet allen, die buiten het kerkinstituut leven, vijandig staan tegenover het Christendom. Doch de soldaten van het Heilsleger, de Oxfordmensen, e.a. vormen allen saam toch slechts een heel klein percentage van de onkerkelijke wereld. Verreweg het grootste deel der onkerkelijken „doet er niet meer aan”; is a-religieus.

Het is zeker opmerkelijk, dat de landpale der onkerkelijkheid nog veelal onbetreden gebied is. Wel werden onder den verschen indruk van de publicaties van het Centraal Bureau voor de Statistiek over de uitkomsten der 11e Alg. Volkstelling hier en ginds woorden van verbazing gesproken en geschreven, maar van ernstige bezinning op het nieuwe probleem is nog geen sprake geweest. Dit treft te meer, omdat in een land als Duitschland, waar de onkerkelijkheid (in 1933 althans!) nog niet de afmetingen heeft aangenomen als ten onzent, wel literatuur over deze materie verscheen. Zelfs promoveerde aan de Universiteit van Greifswald een theoloog over het onkerkelijkheidsprobleem. Hierbij willen we niet over het hoofd zien, dat Duitschland niet zonder meer met Nederland is te vergelijken. De Deutsche „Kirchen-Austritts-Bewegung” draagt een ander karakter dan die ten onzent, waarover in ons derde artikel meer.

Deze verwaarloozing van de onkerkelijkheid, als studie-object, is te betreuren. Trouwens over de ontkerstening in het algemeen is evenmin veel gepubliceerd.

De vraag rijst: waaruit valt deze negatie te verklaren?

Uit de omstandigheid, dat de eigen kerk zich nog Zondag aan Zondag vult met een trouw kerkvast publiek? Uit het ontbreken van deernis met de schapen, die „daar zwerven op allen hoogen heuvel en onder allen groenen boom”, vër van de schaapskooi? Niets is gemakkelijker, dan requisitoir te nemen en het „ik beschuldig!” uit te spreken tegenover het kerk-instituut. Gewoonlijk is zulk spreken echter niets anders, dan een zondige poging, den aflocht te dekken van eigen vlucht uit de verantwoordelijkheid... Het is goed, alvorens wij de kaart van Nederland bekijken, over deze dingen tot klaarheid te komen. Elk voor zich.

Gr.

J. W. AGTERKAMP.

KERKELUK LEVEN

Het Schriftbewijs van „De Heraut” inzake de verbondslcer.

We zijn aan onze lezers een kort aanloopje schuldig, nu we ons zetten tot dit artikel. In de nummers van 17 Juni tot 22 Juli 1938 schreven we wekelijks over het verbond; aanleiding daartoe was met name een reeks, die Dr J. Thijs in „De Heraut” had gepubliceerd over een thema, dat zijdelings de verbondslcer raakte. Dr Thijs — zoo lieten we zien — trad op tegen beschouwingen, die van andere zijde (maar dan binnen den kring der Gereformeerde Kerken) waren ten beste gegeven, en bedoelde blijkbaar, den ondergrond daarvan als ondeugdelijk af te wijzen. Omdat de kwestie van dien onderbouw der gereformeerde verbondsbewoening beheerscht, en Dr Thijs juist hierin een weg insloeg, die ons bedenkelijk scheen, en nog schijnt, hebben we van onze bezwaren kennis gegeven. Onze bezwaren; immers: toen Dr Thijs betoogen wilde, dat er in het Nieuwe Testament geen plaats meer was voor de „verbondswraak”, die hij wél gedurende het Oude Testament zag optreden, ging hij daarmee in tegen de meening van velen; ook tegen die van iemand, die van de zijde van „De Heraut” (in een befaamde recensie) eens aangevallen is op een manier,

die elke confrontatie der ingebrachte beschuldigingen met den „feitelijken grondslag“ voorbij deed gaan; op die „verbondswraak“ komen we nog terug. Onze bezwaren; want voort: toegekomen aan de teekening van het onderscheid tusschen de oud- en de nieuwtestamentische „bedeeling“, gaf Dr Thijs daarvan een schets, die ons in strijd bleek te komen met de doorlopende leer der vaderen „uit den bloetijd“, en die we moeten weerstaan, omdat ze o. i. de fundamentele eener gezonde verbondsbeschouwing ondergraaft. Ze kwam toch, zoo betoogden we, niet maar „op den klank af“, doch ook in werkelijkheid in de lijn van Coccejus te liggen; en we weten allen, dat, hoezeer Coccejus in veel opzichten verdienstelijk is, hij op die punten, waar het nu juist op aankwam, van het goede spoor afgeweken is.

In ons nummer van 29 Juli deelden we mee, op verzoek de loopende reeks even op te schorten tot na den vacantielijd. Thans den draad weer opvallende, komen we allereerst tot het „Schriftbewijs“, dat Dr Thijs in „De Heraut“ gegeven heeft. Uiteraard is dit van het hoogste belang.

Vooraf nog een enkele opmerking aan „Spectator“, wiens kroniek in „Geref. Kb. N.-Br. en L.“ verleden week o.m. het volgende bevatte:

Professor Schilder, die er van houdt, om de zaken grondig te behandelen, heeft tot Coccejus teruggegrepen, wegens evidente parallellen tusschen dezen niet al te zuiveren Theoloog en J. T.

Er is iets in deze naast-elkander-stelling, dat als methode van bestrijding minder prettig aandoet. Als ik uitspraken van een of ander onverdacht Gereformeerd Theoloog, zeg K. S., plaats naast enige over hetzelfde onderwerp van een als ketter gereputeerd historisch persoon, en ik wijs op de, wel niet geheel, maar toch bijna gelijklopende opvattingen en zeg dan: „Past op voor dien K. S. Je ziet, mensen, waar zijn opvattingen toe kunnen leiden. Hoedt je voor die quasi-ketterse meningen!“, ik geloof niet, dat ik dan fair handel.

Maar, enfin, tous les genres sont bons, hors le genre ennuyeux. Dus, fiat!

Met „Spectator“ heb ik meer dan eens een genoeglijk uurtje doorgebracht, en daarom weet ik, dat hij de onjuistheid van die Fransche opmerking aan 't eind even goed inzielt als ik. Dat ligt trouwens in het Engelsche bijwoord, vlak daarvoor, reeds uitgedrukt. Ik behoef niet te herhalen, wat ik in het nummer van 22 Juli heb opgemerkt; misschien evenwel had de herinnering daaraan „Spectator's“ opmerking weerhouden. In gewone gevallen denk ik er niet aan, zulke nevens-stellingen te doen; waar ben ik begonnen broeders aan te klagen wegens de ongereformeerde hunner eigen theorieën? Maar, in dezen tijd is het goed, „De Heraut“ te houden aan zijn woord, van 1936 en daarna. Als nu dit blad zijn beschuldigingen waar wil maken, maar op één der kardinale punten vervalt in opvattingen, die reeds lang door het gereformeerde oordeel getroffen zijn, dan moet men verdragen kunnen, dat we meening naast meening stellen. Anders komen we nooit uit de moeite. Bovendien stelt „Spectator“ de zaak niet zóó als ik het deed. Ik had het niet over de vraag, „waar zijn“ (i.e. J. T.'s) „opvattingen toe kunnen leiden“, maar over de andere kwestie, waar in een grondlegend verband zijn opvattingen op neerkomen. Niet over mogelijke consequenties, doch over werkelijke grondslagen sprak ik. Dat ik verder van Dr Thijs alle mogelijke prettige dingen gezegd heb, kan ieder nagaan. Men ziet: ook al verloopt de polemiek nog zoo zoet en zacht, als iemand zegt, waar 't op neerkomt, is 't toch niet goed. Misschien komt het ditmaal hier vandaan, dat, gelijk „Spectator“ zelf opmerkt, hij zich aan den schrijver in „De Heraut“ verwant voelde. Mij gaat het ook zoo; maar mijn verwantchapsgevoelens strekken zich ook tot anderen uit. „Spectator“, die er natuurlijk óók zoo voor staat, zal me ten goede houden, dat ik daarmee reken. Mogelijk weet ik meer dan hij van nabij, hoe door sommigen, ook die op het betreffende punt beter hadden kunnen weten, aan Dr Thijs' artikelen in geval van niet-bespreking polemische en thetische consequenties vastgeknoot zouden zijn, die, wíl schadelijk, door publieke bespreking juist van die kardinale punten, moesten voorkomen worden, terwille van de rechte waardeering van elkander, en dus van den vrede.

Tot de zaak komende, vragen we dus nu, op welken Schriftuurlijken grond Dr Thijs heeft willen aannemelijk maken, hetgeen ons in zijn parallel tusschen Oud en Nieuw Verbond onaanvaardbaar scheen.

Dr Thijs' uitspraken bewijzen, dat hij volgende stellingen juist acht:

I. Wél van het oude, maar niet van het nieuwe verbond geldt, dat het verbroken kan worden.

II. Derhalve kan wél in het oude, doch niet in het nieuwe verbond de verbondswraak den bondsbreker treffen.

III. Het nieuwe verbond is geen herstelling van het oude; het is een gansch ander verbond; van anderen aard dan het Sinaïtische.

IV. De Israëlieten hebben het verbond verbroken; het gevolg daarvan was, dat de Heere nu ook den band met Israël verbrak.

V. Het oude verbond KON verbroken worden van de zijde van het bondsvolk en daarna ook van de zijde Gods; het was „niet onberispelijk“.

VI. Het nieuwe verbond daarentegen kan niet verbroken worden.

VII. Het „anders“-zijn van het nieuwe verbond, vergeleken met het oude, ligt juist in deze niet-verbrekbaarheid; en de „berispelijkheid“ van het oude, verge-

leken met het nieuwe, ligt juist in deze wel-verbrekbaarheid.

Deze stellingen acht Dr Thijs nu alle opgesloten in wat we lezen in Jer. 31:31-34, gelijk deze plaats wordt aangewend en uitgelegd in Hebr. 8:7-13. Hier toch wordt de voortreffelijkheid van het nieuwe boven het oude verbond geleerd.

Dat het beroep op deze Schriftplaatsen een kwestie van grooten ernst is, zal ieder toegeven. Uit wat Dr Thijs opmerkt, volgt toch o.m. deze ingrijpende stelling, dat het tot het karakter van een verbond behooren kan, dat God het kan verbreken.

Nu valt het den opmerkzamen lezer op, dat we hier met onderscheiden vragen in de maag blijven zitten. Wat is „verbreken“? Houdt dit woord zijn beteekenis, als het eerst van menschen, daarna van God gebruikt wordt? Kan wat de vaderen de „antiquering“ (het antiek-maken, het als oud en verouderd terzijde stellen en laten varen) van een verbond door God noemden, wel een „verbreken“ van het verbond heeten? Een verbreken van de zijde Gods, nadat eerst door het volk bondsbreuk gepleegd is? Hebben bepaalde Israëlieten, of hebben „DE“ Israëlieten het verbond verbroken? Zijn er niet altijd onder Israël handhavers van het verbond geweest, het „overblijfsel der verkiesing“, zoodat Israël als totaal het verbond NIET verbroken heeft; en was het eigenlijk wel iets anders dan naleving van zijn verbondsoezegging, toen de Heere tenslotte een eind maakte aan den toestand, waarbij Israël als NATIE de verbondsgemeenschap vormde?

Dat zijn allemaal vragen, waarop we terugkomen, en die men niet onbesproken laten mag, als men zulke ingrijpende conclusies als die van Dr Thijs durft nemen tot basis van heel een betoog.

Maar vóór alle dingen stellen we de vraag: heeft Dr Thijs er goed aan gedaan, uit Jeremia 31 en Hebr. 8 zulke verstrekkende conclusies te halen, zonder nader betoog of bewijs?

Ik geloof het niet. In andere gevallen zal niemand het kwalijk nemen, als iemand, zonder verder iemand op het oog te hebben, iets betoogt, en dan over bepaalde punten wat haastig heenloopt. Wijst men evenwel in polemisch verband en in een sfeer als „De Heraut“ in 1936 schiep, de stellige meningen van anderen af, wier opinie men („Spectator“ is dat mogelijk vergeten) met de Gereformeerde belijdenis in strijd noemt, ja, dan moet men op de moeilijke punten dieper ingaan.

Dat er in de exegese van Jer. 31 en Hebr. 8 moeilijke punten zijn, weet Dr Thijs natuurlijk zeer wel. Wij zullen opzettelijk geen auteurs van den laatste tijd noemen. We gaan maar weer eens op zoek in „den bloetijd“. En we komen terecht bij Junius, den veelgeprezene, wiens werk door Dr A. Kuyper weer voor een deel werd uitgegeven. O neen, Junius is voor mij geen laatste autoriteit. Maar lezing van zijn boeken maakt voorzichtig in de polemiek tegen broeders, als men hem tenminste beschouwt.

Willen we eens een paar markante meningsverschillen tusschen Dr Thijs en Junius noemen, om dan meteen de kern der kwestie te raken? We steken van wal. Puntsgewijs.

Dr Thijs.	Prof. Junius. I)
In Hebr. 8 wordt gehandeld over het verbond.	In Hebr. 8 wordt gehandeld niet over het verbond, doch over een testament (181, 196).

Twee verbonden worden in Hebr. 8 met elkaar vergeleken.	Welneen, tweemaal priesterschap wordt hier onderling vergeleken (191).
---	--

Omdat in Hebr. 8 van het verbond sprake is, geldt daarvan, dat 't vroeger niet onberispelijk was. Daarom niet onberispelijk? Omdat 't kon verbroken worden.	Omdat in Hebr. 8 van het priesterschap sprake is, geldt daarvan, dat het vroeger niet onberispelijk was. Daarom niet onberispelijk? Omdat er nog iets aan ontbrak (191 v.).
---	---

Het volk van het O. V. ontving „uitwendige“ weldaden; eerst in het N. T. is het verbond „verinnerlijkt“. Het nieuwe verbond was „geheel anders“ (dan het oude).	Wijze, substantie, effect der twee testamenteen zijn niet „geheel anders“, doch slechts in graad verschillend; de kennis is reeds in het O. V. „geestelijk“, ze is evenwel „groter“ in het Nieuwe (196/9).
---	--

Men ziet het: er is op het kardinale punt een treffend verschil. Volgens Junius is er hier niet eens sprake van het genadeverbond als zoodanig, maar van een testament, een „schikking“. En het is maar niet een losse inval, dien Junius hier aan het woord laat komen. „Dat nu“ — zoo schrijft hij — „de toepassing van de plaats niet ongerijmd is, indien men in plaats van het gene gemeenlijk word uitgelegd een VERBOND, steld de naam van TESTAMENT, zulks zullen wij zeer klaarblijkelijk (gelijk ik hope) over het negende Hoofdstuk aenwijzen“.

In zijn verhandeling, rakende Hebr. 9, komt hij dus terug op het woord „testament“, gelijk hij in Hebr. 8 daarvan sprake acht te zijn. In deze nadere bewijsvoering weerlegt Junius de bedenkingen van velen, „zo Joden, alsook anderen, die uit den droesem der Joden onwetende hebben ingedronken die gemeine uitlegginge der Joden van het Hebreesche woord „BERITH“ (vaak vertaald door „verbond“, K. S.). Er staat „berith“, — welnu, mag men den term dan vertalen door „testament“, zooals Junius gedaan heeft?

1) Ik verwees reeds eerder naar het geschrift: gemakshalve gebruik ik de Nederlandsche vertaling. Delft. Boitet, 1712 (Thierens). Het is: Par aliorum, etc. III.

Ja zeker, dat mag men, zegt Junius. Sterker: in dit geval kan het niet anders. Want „berith“ moge dan al herhaaldelijk een schikking aanduiden, welke tusschen twee partijen wordt overeengekomen en getroffen, men zou toch wel zeer „onnozel“ zijn, als men niet zag, dat de term óók op andere manier gebruikt werd. „Berith“ beteekent ook meermalen: „schikking“, of: „inzetting“, of: „ordinantie“ (238/9). „Derhalven hebben wy dit tweede ook bewezen, namentlijk, dat het gebruik van het Hebreesche woord geensins vereischt, dat wy het van een verbond of verdrag tusschen verschillende partijen ingegaen, en een onderlinge verplichting behelsende, noodzakelijk moeten uitleggen overal daer men het leest“. Hij wil zeggen: het kan monopleurisch bedoeld zijn (schikking van één kant), al is het ook doorgaans dipleurisch (onderlinge verplichting; het woord „doorgaans“ is van Junius zelf, 237).

Naar de gewoonte dier dagen haalt de professor er dan een paar Latijnsche schrijvers bij. Het woord „foedus, fidus“ geeft oorspronkelijk — nog steeds spreekt Junius — volgens Varro uit den dichter Ennius — te kennen: quod datur fides, dat is: „dat men zijn woord geeft“. „Dat doet men nu niet alleen in onderlinge contracten en accoorden, maar ook in zuivere toezeggingen en beloften“. Dan komen de voorbeelden. Vergilius zegt ergens:

Natuur heeft dese wet en eeuwige verbonden
Van stonden aen gelegd op elke plaats, wanneer
Uit stenen, over 't hoofd Deucalions gezonden,
De ontvolkte wereldkloot kreeg nieuwe menschen
weer....

Een andere plaats wordt geciteerd; daarin is sprake van de winden:

De Almagte Vader heeft, die vresende, haer besloten
In duistere holen, en daer boven op een groten
Klamp bergen opgelegd, en over haer gezet
Een Koning, welke door een vast verbond en met
Een streng gebit haer drift zou weten te bestieren,
En, na 't hem wierd belast, den ruimen toom te vieren.
(241)

En dan komt Junius weer terug naar Hebr. 8; het hoofdstuk, waarop Dr Thijs zijn betoog heeft laten rusten. Wat is daar nu bedoeld: een verbond of een testament? Is het een „berith“, een „foedus“, naar de wijze van Ennius, Varro, Vergilius, neen of ja? Hier volgt het antwoord:

„Het andere deel der omschrijvinge uit de beloften van God heeft dezelfde Schrijver ons rijklijk aen de hand gegeven in het 8. hoofdstuk, wanneer hy die zeer sinrijke plaats van den Propheet Jeremias aenhaelde. Want laet men die gansche plaats van den Propheet eens doorkruipen, en alle de delen van die reden, die de Propheet uit Gods mond in dat hoofdstuk gevoerd heeft, eens overwegen; men zal zelfs niet een enkel titteltje kunnen vinden, uit het welke iemand een onderling beding of verdrag van God met het volk, en aen de andere kant, van het volk met God, kan bewijzen; maar het zijn enkele en zuivere beloften en weldaden van God beloofd, toegelegd en toegezegd aen de uitverkorenen volgens zijne genadige barmhertigheid. Hoedanigen soort van beloften indien iemand een Verbond zal willen noemen; my aengaende, ik zal 'er niet tegen zeggen, indien Verbond in dien zin word opgenomen, dewelke wy te voren uit Ennius, Varro en Vergilius hebben aengetoond. Anderszins moet men dat (indien wy eigentlijk spreken, en de gemeine uitlegginge van het woord behouden) niet een Verbond, maar een weldaad; niet een verdrag, maar een gifte; en wel een gifte by Testament, dewyl 'er de dood van den begiftiger tusschen komt, noemen. Indien het nu een gifte by Testament is, gelyk als men uit het eigentlijke byvoegsel verstaan kan, zo kan dit by gevolg eigentliker een Testament genoemd worden als een Verbond; en moet in der daed in desen opzichte alzo genoemd worden“ (244/5).

We zien dus, dat volgens Junius de perikoop uit Hebr. 8 wordt misverstaan, als men tout court het woord „verbond“ in deze plaats opvat op dezelfde wijze, zooals het elders wordt aangewend.

En daar ligt het verschil duidelijk afgeteekend. Volgens Dr Thijs is het eerste „berith“, „verbroken“, ook van de zijde Gods; volgens Junius heeft God zoowel het eerste als het tweede gehouden; Hij heeft alleen maar in het tweede veel grooter rijkdom gelegateerd, dan Hij in het eerste had gedaan. Vervallenverklaring van een testament is heel wat anders dan verbreking ervan. Verbrekt een koning de wet die hij vervallen verklaart bij de invoering van een nieuwe? Niet Zijn eerste „berith“ heeft God prijsgegeven, doch degenen, die er niet in gebleven zijn (194). Het woord „berith“ wordt door Junius in deze plaats enger genomen dan door Dr Thijs, enger ook, dan in ettelijke andere gevallen.

Wat wij met het citaat van Junius beoogen, is nu wel duidelijk, naar we hopen. Wij willen er niets mee belissen; slechts bedoelen we tot voorzichtigheid op te wekken, de moeilijkheden, die van ouds bij de exegese gerezen zijn, niet te verdoezelen, en niet op grond van een al te vluchtige lezing van Hebr. 8 een ernstige kwestie als het al-of-niet-bestaan-van-een-verbondswraak-oók-onder-het-Nieuw-Testament als afgedaan te beschouwen met een eenvoudige ontkenning.

Hoe dan naar onze meening over deze plaats gedacht moet worden?

Daarover een volgenden keer.

K. S.

Ziekent

Nu m
de opdra
dragende
de histo
van de
ziekten
Oost-Ind
dienst m
Schrift.
éenen Z
uit Ursi
Heidelbe
Toen e
onder l
meent
aan den
Alleen v
waarop
Indië re
de diens
Deze l
totdat er
Johanne
Joh. de
De zie
dam op
1. Ave
2. Pre
3. Cab
4. Bez
5. Cor
Evangel
Van h
aan de l
schreef l
eerste z
Hottento
in huis
Hij vertr
verlosser
het rijk
God zijn
zijn zoo
aanzien
Van Ri
totten bi
ven dan
een stra
wroeten
enkele S
groeten,
zij zijn l
doen. Pr
qua-zend
stelde, te
beklomm
helzen, l
trad daa
Maar to
moest hi
Er is
een groo
door de
logen ni
thans hi
de Unie
is de op
bevoegd
kanten.
en bevo
dienaren
Doch
hun ber
te make
voorleze
leiding v
moesten
psalmen
des Zonc
den in d
Dominee
geschied
(een Hug
minee K
Ook i
spoedig
voorleze
vaderen
nieuw an
de diens
catechise
tevens se
kerkelijk
Eerst
uit de g
opgekom
vele oef
gemente
cramente
in de G
oefenaar
een eer
bodig te
tot het b
Sacrame
De hi
van niet
werk in

Sterker: in dit n" moge dan al welke tusschen getroffen, men niet zag, dat werd. „Berith" n", of: „in-9). „Derhalven entlijk, dat het geensins ver- of verdrag tus- een onderlinge oeten uitleggen eggen: het kan an één kant), al rlinge verplich- an Junius zelf,

de professor er Iet woord „foe- steeds spreekt r Ennius - te men zijn woord n in onderlinge zuivere toezeg- rbeelden. Ver-

erbonden els, wanneer ezonden, we menschen weer.... arin is sprake

haer besloten een groten gezel ond en met te bestieren, a toom te vie- ren. (241)

Hebreeën 8; het heeft laten ruz- ad of een testa- , naar de wijze ja? Hier volgt

uit de beloften rijklijk aan de eer hy die zeer as aenhaalde. plaats van ruipen, en opheet uit Gods ns overwegen; titteltje iemand een on- et volk, en aen kan bewijzen: n en weldaden en de uitverko- heid. Hoedanig Verbond zal niet tegen zeg- zin word voren uit a hebben dat (indien wy gginge van het r een weldaad: el een gifte by begiftiger tus- gifte by Testa- byvoegsel ver- er een Testa- k: en moet in oemd worden"

perikoop uit court het woord de wijze, zooals

geteekend. Vol- verbroken", ook God zoowel het alleen maar in erd, dan Hij in ng van een tes- g ervan. Ver- vallen verklaart e eerste „berith" e er niet in ge- rdt door Junius Dr Thijs, enger

ogen, is nu wel t niets mee be- chtigheid op te bij de exegese t op grond van ernstige kwes- verbondswraak- gedaan te be- plaats gedacht

Ziekentroosters.

Nu menig Gereformeerde ongerust wordt over de opdracht van ambtelijken arbeid aan niet-ambtsdragende proponenten, zal het goed zijn, in dezen de historie te raadplegen. De classis Amsterdam van de Geref. Kerken benoemde in de 17e eeuw ziekentroosters, die op de schepen voeren naar Oost-Indië. Deze leidden elken avond den huisgods-dienst met gebed, gezang en lezen uit de Heilige Schrift. Des Zondags lazen zij een preek voor, den éénen Zondag een Evangelie-tekst, den anderen uit Ursinus' of Lansbergius' verklaring van den Heidelbergschen Catechismus.

Toen de Kaapkolonie gesticht werd 6 April 1852 onder Jan van Riebeeck, werd aanstonds een gemeente gesticht en de leiding daarvan opgedragen aan den ziekentrooster Willem Barentz Wylant. Alleen wanneer er een schip voor den wal lag, waarop een dienaar des Woords van of naar O. Indië reizende aanwezig was, werden aan dezen de diensten in het fort te Kaapstad opgedragen.

Deze bedienden het Woord en de Sacramenten, totdat er in 1665 een vaste leeraar kwam, n.l. Ds Johannes van Arckel, later opgevolgd door Ds Joh. de Voocht.

De ziekentroosters kregen van de classis Amsterdam opdracht tot de volgende werkzaamheden:

1. Avondgebeden houden.
2. Preeklezen des Zondags.
3. Catechiseren van de jeugdige lidmaten.
4. Bezoeken van de zieken.
5. Contact zoeken met de Heidenen; om hen het Evangelie te brengen.

Van het Zendingswerk van de ziekentroosters aan de Kaap is niet veel terecht gekomen. Wylant schreef in 1655 aan de classis Amsterdam, dat zijn eerste zendingswerk tevergeefs was. „De jonge Hottentotten kunnen niet wennen aan het verblijf in huis of school maar loopen in 'twilde rond. Hij vertrouwt echter op Gods almacht, om hen te verlossen van Satan en hen over te brengen tot het rijk van Christus. Hij hoopt van harte, dat God zijn genade aan hen zal bewijzen, want zij zijn zoo arm en ellendig, dat men hen niet kan aanzien zonder tranen in de oogen te krijgen".

Van Riebeeck vergelijkt in zijn Journaal de Hottentotten bij vogels, die liever in de open lucht blijven dan in een kooi. Ook beschouwen zij het als een straf, wanneer zij niet als zwijnen mogen wroeten in de modder. Toen Jan van Riebeeck enkele Saldanahkaffers de hand aanbood om te groeten, vielen ze hem om den hals, en maakten zij zijn kleeren zoo vuil, dat hij ze later weg moest doen. Prof. J. du Plessis verhaalt van een Namaqua-zending, die zijn vrouw aan de kaffers voorstelde, terwijl zij op een wagen zat. De inlanders beklommen echter den wagen en wilden haar omhelzen, hoe smerig ze ook waren. De zending trad daarop tusschenbeide om dit te verhinderen. Maar toen was het gedaan met zijn invloed en moest hij een ander arbeidsveld zoeken.

Er is in de drie eeuwen die achter ons liggen, een groote verandering gekomen bij de inlanders door den invloed van het Christendom. Ze oorlogen niet meer en de meesten van hen hebben thans hun eigen kerken en leeraars, althans in de Unie van Zuid-Afrika. Bij de Ned. Geref. Kerk is de opleiding van de zendingen korter en de bevoegdheid geringer dan die van gewone predikanten. Maar bij de Geref. Kerk is de opleiding en bevoegdheid dezelfde als die van de andere dienaren.

Doch om terug te komen op de ziekentroosters, hun beroep is al spoedig verdwenen, om plaats te maken voor dat van catechiseermeesters en voorlezers. Deze kerkedienaren stonden onder de leiding van een dienaar des Woords. Bij dezen moesten ze des Vrijdags het briefje halen voor de psalmen en de lijst van afkondigingen, zoodat ze des Zondags beslagen op het ijs kwamen. Ze hadden in den eersten tijd aan de Kaap den titel van Dominee. Prof. J. du Toit vermeldt in zijn Kerk-geschiedenis de namen van Dominee Paul Roux (een Hugenoot), Dominee Sybrand Mankadan, Dominee Knoop e.a.

Ook in Nederland werd de ziekentrooster al spoedig vervangen door den catechiseermeester en voorlezer. Wel een bewijs, dat de gereformeerde vadersen afkeerig waren van het scheppen van een nieuw ambt in de kerk van Christus naast dat van de dienaren, de ouderlingen en de diakenen. De catechiseermeester en voorlezer was gewoonlijk tevens schoolmeester en bekleedde alzoo een niet-kerkelijk ambt.

Eerst in de dagen van godsdienstig verval is uit de gezelschappen het beroep van „oefenaar" opgekomen. In tijden van predikantenmoed deden vele oefenaars al het ambtelijk werk in vacante gemeenten, uitgezonderd de bediening van de Sacramenten. Zoodra er echter weer opleving kwam in de Geref. Kerken, ging ook het instituut van oefenaar kwijnen. De goeden onder hen stelden er een eer in om in vacante gemeenten zichzelf overbodig te maken, en spoorden hun gemeenten aan tot het beroepen van dienaren des Woords en der Sacramenten.

De historie leert ons dus, dat de aanstelling van niet-ambtsdragers tot het doen van ambtelijk werk in de Kerk des Heeren, altijd een teken ge-

weest is van geestelijke armoede. Zoo bergt ook de drang tot het zoeken van goedkope werkkrachten in vacante gemeenten het gevaar in zijn schoot, dat het kerkelijk besef zal gaan kwijnen. Terecht adviseerde Ds Joh. Jansen in een referaat voor de Zuid-Hollandsche predikanten, dat proponenten slechts mogen arbeiden onder toezicht van een consulent in vacante gemeenten, opdat de ambtsidee aldaar niet verzwakke.

Voorts leert de historie ons, dat het terrein van arbeid voor den niet-ambtsdrager niet is de kansel, maar het werk van onderwijs, barmhartigheid en evangelisatie. De jongste klassen van de catechisaties in de groote steden, en vele klassen in vacante gemeenten kunnen door proponenten gecatechiseerd worden. Alleen in de hoogste klassen en de z.g. belijdenis-catechisatie kan de dienaar des Woords niet door een buiten-ambtelijk persoon vervangen worden. Wat het terrein van de geestelijke verzorging van zieken betreft, nemen de schepen helaas geen troosters meer mee, nu ze in een paar weken afstanden afleggen waarvoor vroeger honderd dagen vereischt werden. Maar hebben de stichtingen van barmhartigheid niet meer behoefte aan geestelijke verzorging dan de schepen? Ook al hebben deze een emeritus-predikant tot verzorger, toch kunnen dergelijke inrichtingen nog menigen proponent gebruiken ter assistentie van dezen.

Voorts biedt het terrein van de evangelisatie nog heel wat werkkringen voor proponenten. Thans doen vele gemeentelieden reeds hun best om afgedoold te bereiken met het Evangelie. Maar met betere organisatie en leiding van dat werk door een proponent zouden o.i. betere resultaten te bereiken zijn. Daarbij is de jeugd het best te bereiken materiaal en wie is beter geschikt om dat te doen dan een nog jeugdig proponent? Tegen de kosten van dit werk heeft men o.i. niet op te zien, want als het goed georganiseerd is, betaalt het zichzelf. Als enkele ouders uit de gemeente hun kinderen in de rijpingsjaren stellen onder leiding van een proponent, zullen niet-kerkelijke ouders uitgelokt worden om zulks ook te doen en samen zullen zij gaarne eenige onkosten dragen waar het behoud van hun moeilijke kinderen er mee gemoeid is.

Het komt ons voor, dat menig gezin, waarin moeilijke kinderen zijn, er wel bij zou varen als er een proponent als ziekentrooster aan boord was.

L. Gr.

De Groote Catechismus¹⁾

bevattend de hoofdsom der Godgeleerdheid, in vragen en antwoorden voorgesteld, of de hoofdzaken van den Christelijken Godsdienst,

door Zacharias Ursinus, in 1562 opgesteld.

1. Welken eesten troost hebt gij, in leven en sterven?

Dat ik door God naar Zijn beeld en tot het eeuwige geschapen ben; en dat God, nadat ik dit moedwillig in Adam verloren had, uit onmetelijke en onverplichte barmhartigheid mij in Zijn genadeverbond heeft opgenomen, om mij, die geloof, vanwege de gehoorzaamheid en dood van Zijn Zoon, (dien Hij) in het vleesch gezonden (heeft), gerechtigheid en het eeuwige leven te schenken; en dit Zijn verbond heeft Hij in mijn hart door Zijn Heiligen Geest, die mij naar 'tbeeld Gods hervormt en in mij Abba Vader roept, en door Zijn Woord en de zichtbare teekenen van dit verbond verzegeld.

2. Hoe weet gij, dat zulk een verbond door God met u is aangegaan?

Omdat ik naar waarheid een Christen ben.

3. Wien noemt gij naar waarheid een Christen?

Die door een waar geloof Christus ingelijfd en in Hem gedoopt is.

4. Is er dan geen ware godsdienst buiten den Christelijken?

Geene.

5. Hoe bewijst gij dat?

Omdat de H. Geest alleen aan dezen godsdienst in de harten der geloovenden getuigenis verleent; deze alleen een zekere verlossing van de zonde en van den dood aanwijst; deze alleen van zijn zuiverheid en waarheid de gewetens overtuigt; en eindelijk omdat God dezen alleen van het begin der wereld door ontzagwekkende wonderen, door waarachtige voorzeggingen van toekomstige dingen, door bewaring tegen alle vijanden, en door het bloed van zooveel heilige martelaren bevestigd heeft.

1) Tot mijn verrassing ontving ik van Ds G. Bouwmeester te Rotterdam het zeer gewaardeerde aanbod, een vertaling van den z.g. Catechismus Major van Zacharias Ursinus op te doen nemen in „De Reformatie".

Deze catechismus heeft groote beteekenis. Dit laat zich gemakkelijk verstaan wanneer men weet, dat Ursinus den Heidelbergschen catechismus mede heeft opgesteld. Men kan dan ook de geschiedenis van den Heidelbergschen catechismus niet beschrijven zonder met den grooten catechismus van Ursinus, die eigenlijk een kort begrip van theologisch denken wilde zijn, in aanraking te komen.

Dat Ds Bouwmeester juist nu, waar ons blad den Heidelbergschen Catechismus weer wil gaan overwegen, met deze vertaling voor het front komt, verblijdt ons, ook omdat zijn vertaling bij de overweging van den Heidelberger catechismus een dienst bewijzen kan, en in 't algemeen ook voor 't verstaan der klassieke gereformeerde theologie van groote beteekenis blijft. Wij beginnen nu reeds met de publicatie van Ds Bouwmeesters copie, omdat het niet noodig is, daarmee te wachten tot den nieuwen jaargang.

REDACTIE.

Evangelisch Incognito.

„Hé jij daar!" grauwdde de hoofdmans van de tempelwacht tegen den Samaritaan, toen deze naar zijn oordeel wat te dicht naderde tot het Heiligdom.

„Tot weerziens, oude jongen!" of iets dergelijks sprak de waard op familiaren toon, toen hij des morgens de caravansera verliet.

„Wees op uw hoede, vreemdeling!" luidde de raad, welke de centurio bij het passeeren van de stadspoort hem medegaf.

De weleerwaarde priester, dien hij tegenkwam op den weg naar Jericho, zei niets, want de Joden houden geen gemeenschap met de Samaritanen. En de eerwaarde broeder Leviet gromde in zijn baard een woord, waaruit ik meende den naam „hond" te moeten opmaken.

Ja, toen de Heilige Geest een bladzijde uit het levensboek van den Samaritaan opnam in de Heilsgeschiedenis, heeft Hij het incognito van dezen mensch bewaard: een zeker Samaritaan (Lukas 10 vers 33).

Daar waren nog meer incognito's op dien merkwaardigen dag. Bijvoorbeeld de roovers hebben hun incognito weten te bewaren. Een mensch wordt het meest geplaagd door onbekende kwalen, benadeeld door verborgen vijanden. Van zoo menige ziekte en menige zonde geldt: het signalement ontbreekt. Maar ik denk in het bijzonder aan dien anderen N. N., die daar in zijn hemd lag te bloeden in het struikgewas. Het lijden ontneemt ons onze waardigheid, de lijder en lijderes heeten: „dat arme mensch, die ziel!" „Och kind!" zegt de verpleegster vaak tot den man of de vrouw op het Roode-Kruis-ledikant. De Heilige Geest heeft ook dezen lijder in het Boek der Heilsgeschiedenis geregistreerd als „een zeker mensch". Meer niet.

Dan vinden zich op dien dag die beide N. N.'s op den weg van Jeruzalem naar Jericho. God stelt den Samaritaan in het ambt der barmhartigheid. Zijn persoon blijft op den achtergrond, maar hartelijk, resoluut en zakelijk vervult hij zijn ambt. Zijn Eerste Hulp is af geweest en zijn Nazorg voortreffelijk. Staande in het ambt is hij geen ziel en geen sukkel: „Draag goed zorg voor hem!" zegt hij flink en met autoriteit. Dan verdwijnt hij met zoovele anderen in de vergeletheid, die alleen bekend is bij den Vader, Die in het verborgen ziet. Van zijn liefdedaad geldt: gedaan uit geloof, naar de Wet Gods (zie het verband: wat is in de Wet geschreven?) en tot Godes eere alleen.

Doe gij desgelijks! zeide en zegt de Heere! Dat wil óók zeggen: op dezelfde wijze. De familie van den Barmhartigen Samaritaan is vaak veel minder sympathiek dan hun evangelische voorvader! Ik ken er die geen olie en wijn, maar steenen in hun gordel dragen. Die werpen zij op den priester en den leviet, terwijl zij hen naschreeuwen: jij loopt natuurlijk weer door, hé! Ook zijn er die de publiciteit liefhebben. Men leest dan in de pers: Heden is hier ter stede aangekomen de bekende Barmhartige Samaritaan! Hij beoefent de barmhartigheid-en-gros! Maar in de Heilsgeschiedenis staat van hem slechts dit ernstige woord: zij hebben hun loon weg.

Toch lees ik wel een naam in dit bekende evangelie-verhaal, den naam, die op ieder Bijbelblad geschreven staat. Den heerlijken Naam van T-a-e-b, den Bekeerder, zooals de Samaritanen den Messias noemden. Deze eenige Hoogepriester heeft den Samaritaan gesteld in het ambt der barmhartigheid en Hij roept ons in het evangelie toe: Doe gij desgelijks!

N. B.

6. Waarin is de Christelijke Godsdienst begrepen?

In de profetische en apostolische boeken.

7. Wat heeft deze godsdienst dan, waarin hij zich onderscheidt van alle andere godsdiensten?

Alle andere godsdiensten leveren slechts eenige waarheid over met betrekking tot de uiterlijke tucht en voegen daarbij den dienst der afgoden en onderscheidene dwalingen, die zelfs indruischen tegen 't oordeel van het gezond verstand, doch ze leeren niets aangaande de volkomen gerechtigheid, die God in Zijn Woord vordert, noch aangaande den Middelaar, door Wien zij (n.l. die gerechtigheid) verkregen wordt, en zij laten aldus den mensch midden in zijn wanhoop en dood liggen. De Christelijke godsdienst echter alleen wijst aan, hoedanig en tot welk einde de mensch door God geschapen is, en hoe hij dit doeleinde kan bereiken.

8. In hoeveel hoofdstukken wordt de hoofdsom van de Christelijke leer begrepen?

In vier.

9. Welke zijn die?

De hoofdsom van de Goddelijke Wet of de tien geboden; de hoofdsom van het Evangelie of de apostolische geloofsbelijdenis; de aanroeping van God of het Gebed des Heeren en de instelling van den dienst der Kerk.

10. Wat leert de Goddelijke Wet?

Hoedanig verbond God in de schepping met den mensch heeft aangegaan; hoe de mensch zich in het

houden er van gedragen heeft; en wat God van hem vordert, nadat Hij met hem een nieuw verbond der genade heeft aangegaan. Dat is: hoedanig en tot welk einde de mensch door God geschapen is; in welken staat hij gebracht is; en hoe hij, weer met God verzoend zijnde, zijn leven moet inrichten.

11. Hoe is de mensch geschapen?

Naar het beeld Gods.

12. Welk is dit beeld?

Ware kennis van God en den Goddelijken wil, en de neiging en toelag van den geheelen mensch om naar dezen (wil) alleen te leven.

13. Tot welk einde is (de mensch) geschapen?

Opdat hij met zijn geheele leven God in de eeuwige gelukzaligheid diene.

14. Wat is de dienst van God?

Hij bestaat in gehoorzaamheid aan God, bewezen overeenkomstig Zijn eigen Wet, met dit voornamelijk oogmerk, dat God daardoor verheerlijkt worde.

15. Wat is de hoofdsom van deze Wet en gehoorzaamheid?

Dat wij den Heere God zullen liefhebben met geheel ons hart, met geheel onze ziel en met al onze krachten; en onzen naaste als onszelf.

16. Wat is dat: God lief te hebben met geheel ons hart, geheel onze ziel en al onze krachten?

Het is Hem alleen als God, dat is als onzen Schepper, Onderhouder en Zaligmaker erkennen, en Hem aldus boven allen met ziel en lichaam, ons gansche leven lang, volmaakt gehoorzamen, zoodat wij en ons zelf verloochenen, en liever alle schepselen varen laten dan Hem in eenige zaak te beledigen.

17. Wat is dat: onzen naaste lief te hebben als onszelf?

Het is allen menschen, zooveel de eer van God zulks gedooft, wel te willen en met al ons vermogen (voor hen) te doen, gelijk wij zouden willen, dat voor ons gedaan werd.

18. Kan iemand van ons deze gehoorzaamheid metterdaad bewijzen?

Geen mensch, Christus alléén uitgezonderd, heeft ooit deze gehoorzaamheid in dit leven metterdaad kunnen bewijzen noch zal het ooit kunnen doen.

19. Waarom kunnen wij dat niet doen?

Omdat wij Gods beeld verloren hebben.

20. Hoe werd het verloren?

Door den val onzer eerste voorouders in het paradijs.

21. Waarin bestond deze val?

Dat zij uit eigen wil, den duivel gehoorzamende en 't bevel en de dreigingen Gods verachtende, van de vrucht van den verboden boom gegeten hebben.

22. Wat is door dezen val gebeurd?

Dat alle menschen van nature niets anders kunnen doen dan zondigen, en de eeuwige verdorpenis verdiend hebben.

23. Wat is zonde?

Al wat in strijd komt met de Wet Gods.

24. Zijn ook de kleine kinderen niet vrij van de zonde?

Neen, zij! Omdat de erfzonde ons allen aangeboren is en inkleeft, zoolang wij op aarde leven.

25. Wat is de erfzonde?

Zij bestaat in een schuldigen staat vanwege den val onzer eerste voorouders, in onkunde en twijfel aangaande God en Zijn wil, en in een neiging tot hetgeen God heeft verboden; welke, vanwege den val onzer eerste voorouders, allen menschen wordt aangeboren, en de oorzaak is van alle innerlijke en uiterlijke kwade daden.

26. Wat is 't gevolg van de zonde?

Alle zonde verdient den toorn van God en den tijdelijken en eeuwigen dood.

27. Wat is de tijdelijke dood?

De scheiding van ziel en lichaam en alle ellenden, door welke men daartoe gemaakt.

28. Wat is de eeuwige dood?

Hij bestaat in 't verschrikkelijk gevoel van Gods toorn en oordeel in de consciëntie, en in altijd durende pijniging van ziel en lichaam.

29. Waarom verdient de zonde eeuwige straffen?

Ten eerste, omdat de rechtvaardigheid Gods vordert, dat de straf overeenkomt met de misdaad. Alle zonde echter is een oneindige misdaad, omdat zij een belediging is van God, het oneindig Goed, en daarom verdient zij ook een oneindige straf.

Ten tweede, omdat zoolang de zonde niet ophoudt, de straf ook niet kan ophouden. Doch zonder de genade van Christus houdt niemand op met zondigen en daarom kan hij nooit van de straffen bevrijd worden.

30. Vanwaar verkrijgt gij dan hoop op 't eeuwige leven?

Uit het genade-verbond, dat God opnieuw met de geloovenden in Christus heeft aangegaan.

31. Wat is dat VERBOND?

Het is de verzoening met God, door de tusschenkomst van Christus tot stand gebracht, waarin God belooft, dat Hij voor hen, die gelooven, om Christus' wil voortdurend een goedgunstig Vader zal zijn en hun het eeuwige leven zal schenken; en (waarin) zij van hun kant zich verplichten, dat zij deze weldaden met een waar geloof zullen aanvaarden, en zoolks het dankbaren en gehoorzamen kinderen betaamt, deze voortdurend zullen prijzen; en (waarin) beide partijen deze wederzijdsche belofte in het openbaar bekrachtigen met zichtbare teekenen, die wij sacramenten noemen.

32. Waarom wordt dit verbond ook een TESTAMENT genoemd?

Ten eerste, omdat in de Kerk het woord testament, in de betekenis van verbond, in gebruik gekomen is.

Ten tweede, omdat, gelijk een testament niet van kracht is, dan door de tusschenkomst van den dood des testamentmakers, alzoo ook dit verbond niet kon bekrachtigd worden zonder den dood van Christus.

Een bundel verhalen.

Boeren en Burgers. — N.V. J. H. Kok te Kampen. 1938.

Meermalen reeds zijn de voor- en nadeelen uitgerekend van een bundel verhalen onder een verzamelaarsnaam. Meestal dekt de titel niet den inhoud van alle verhalen, tenzij hij zoo ruim van omvang is, dat de verst uiteenlopende vertellingen er nog onder te vinden zijn.

Dit laatste is ongeveer het geval met de verzameling bijdragen van oudere en jonge auteurs, door Risseuw verenigd onder den titel „Boeren en Burgers“. Neemt men „burgers“ niet in den ruimen zin van inwoners van het land, maar in de beperktere betekenis van stadbewoners, dan vallen slechts schetsen over zeevarenden buiten het raam van het boekwerk. Daar inderdaad de schippers geen aandeel ontvingen, passen alle vertellingen onder den gezamenlijken titel.

Van de elf schetsen behandelen vier iets van het leven en bedrijf der boeren. G. Mulder opent daarvan de rij met een stukje „Gras-weer“. Onlangs voltooide deze schrijver zijn trilogie over Tjalling, waarin hij zich een uitstekend kenner toonde van het boerenleven, waarop hij een eigen kijk heeft. Al de eigenaardigheden van zijn groote werk treft men hier ook aan, er zit veel goeds in, maar de schrijver houdt van radicale oplossingen. Hier geeft een boer, die uit geldgebrek vee moest verkoopen

om aan zijn verplichtingen te kunnen voldoen, honderd losse guldens in het kerkezakje, om den diaken, die praatjes over hem rondstrooide, te troeven. Men hoort soms vreemde staaltjes van den boerentrots, maar dit geval wekt toch wel twijfel op aangaande de echtheid van het verhaal.

Kort geleden debuteerde Breunese met een boek over de bewoners van een Zeeuwsch visschers-plaatsje. Hij wendt zich nu naar het landleven en weet een aardig beeld te geven van den Zeeuwschen boer, voor wien een paard niet minder is dan de vrouw van zijn knecht. Het is een vlot verhaal, zonder mooimakerij, waaraan een lichte humor een goed relief geeft.

Goed uitgewerkt is het gegeven van Jo Ijma: een dochter van het land, die verkwijnt in de stad, waarin ze niet kan aarden. Ook zij heeft onlangs geloofd het boerenleven te kennen, waarin de gehechtheid aan den geboortegrond zulk een belangrijke plaats inneemt. Het dialect is beter beschreven dan geschreven, daar de eigenaardige spelling ervan niet altijd verdedigbaar is.

Met Van Eerbeek hebben wij een onzer beste novellen-schrijvers verloren. De schets die van hem opgenomen is, geeft blijk van zijn helderen kijk op allerlei menschen en van zijn talent, eenvoudig maar raak ook de boerenpsyche te kunnen uitbeelden. De mismaakte boer en zijn zwakzinnige knecht zijn heel goed in hun verhouding getekend.

Hebben de verhalen over de boeren alle, het eene beter dan het andere, een zekere karakteristieke eigenschap belicht, met de schetsen over de burgers is dat niet steeds het geval.

Licht sarcastisch beschrijft v. d. Stoep het leven van „nette“ menschen, waarmee hij bedoelt kleinburgerlijke, in hun eigen kringetje ronddraaiende menschjes. De ik-stijl geeft iets wrangs aan het gevoel van onmacht, om te getuigen van hooger rijkdom, die bestaan blijft, als alles waar de kleine mensch aan gehecht is, wegvallt. Als geheel is de schets te lang, daar de onbenulligheden van het alledaagsche een te groote plaats innemen.

Mevr. Sevensma-Themmen weet gevoelig te schrijven, maar loopt wel eens gevaar bij het overgevoelige, het onware uit te komen. Haar schets over den Vader is stilistisch goed, maar het komt mij voor, dat de werkelijkheid geheel anders is, dan hier beschreven wordt. Een kleine schets, die maar weinig kan motiveeren, moet allereerst levenswaar zijn en mag niet speculeeren op het sentiment.

Zeer overdreven lijkt mij de vertelling van Barendregt. Het simpele geval van de benoeming van een organist wordt opgevoerd tot een ingrijpende geschiedenis, van bedrog, gekonkel en haat. De schrijver is wel erg zwaar op de hand, als gedachten aan den dood er bij gesleept worden om de vraag op te lossen of het koraalboek van Worp voldoende is voor een organist. De enorme wroeging van Roelof Jan lijkt mij misplaatst. Men moet niet met een kanon op vliegen schieten.

Ouderwetscher, maar keurig verzorgd en met echt gevoel voor de sfeer is het stukje van Ign. Lubeley. De drie oude dames en de rusteloze neef beleven ieder iets groots, maar alles wordt zorgvuldig binnen de juiste perken gehouden van stemmige ingetogenheid.

Wel vlot geschreven, doch met weinig inhoud, is de bijdrage van Willy Rielhof. De eenvoud ervan is een deugd. Meer geforceerd is de novelle van Han Molenkamp, waarin de luchtige, dikwijls te gewone stijl het zware slot niet goed kan dragen. Het valt geheel uit den toon van het stuk, dat daardoor te onevenwichtig wordt. Geestig is de

POPULAIR WETEN: SCHAPPELUKE SCHESEN

Elia's eerste optreden.

De geschiedenis van Elia begint in de Heilige Schrift bijzonder abrupt. ¹⁾ Hij komt te voorschijn „einem Blitz aus heiterem Himmel gleich“. ²⁾ Men zou verwachten, dat er eerst sprake was van een Woord des Heeren, dat tot hem kwam. Maar dat is niet het geval. Uit het duister treedt Elia op eens naar voren en kondigt Achab het oordeel aan: Zoo waarachtig als de Heere, de God Israëls leeft, voor Wiens aangezicht ik sta, indien deze jaren dauw of regen zijn zal tenzij dan naar mijn woord. 1 Kon. 17:1.

Nu is het merkwaardig, dat in het volgende vers wel staat: Daarna geschiedde het Woord des Heeren tot hem.

De meening is wel geopperd, dat wij slechts een fragment bezitten van Elia's geschiedenis.

Wij hebben evenwel ervan uit te gaan, dat al wat in de Heilige Schrift ons beschreven wordt, met een bepaalde bedoeling wordt geschreven. Het moet een zekere betekenis hebben, dat in vers 1 niet en in vers 2 wel sprake is van het Woord des Heeren, dat tot Elia komt.

Prof. van Gelderen wijst in zijn commentaar op Jac. 5:17. Elia was een mensch van gelijke bewegingen als wij, en hij bad een gebed, dat het

niet zou regenen, en het regende niet op de aarde in drie jaren en zes maanden.

Het idee van de droogte zou in Elia's bewustzijn zijn opgekomen als een persoonlijke wensch van hem zelf. Maar deze persoonlijke wensch is absoluut georiënteerd aan de tegenstelling Jahwe-Baal. Deze laatste is een natuurgod. Baal is zonnegod en regengod. Vooral zijn hoedanigheid als regengod is voor Palestina van belang. En nu komt in de ziel van Elia de haast bovenmensche-lijke stoute wensch op, als Jahwe mij eens volmacht wilde geven om de onmacht van Baal te demonstreeren. En hij worstelt in het gebed, zóo lang tot de Heere hem deze volmacht verleent, door het schenken van een innerlijke verzekerdheid, die zich uitspreekt in de eedsformule. Bij het leven van den Heere, den God Israëls. ³⁾

De gedachte, dat het Woord des Heeren niet speciaal tot Elia gekomen is, lijkt mij juist. Maar, dat het idee van de droogte in Elia's bewustzijn zou zijn opgekomen als een persoonlijke wensch, is toch niet noodig. Want vóór Elia heeft de Heere ook al gesproken in Zijn Wet. En daarin wordt uitdrukkelijk de droogte aangekondigd als een straf op het volgen van andere goden. Lev. 26:19, Deut. 11:16 v.; 28:23, vgl. ook 1 Kon. 8:35.

Nu is het natuurlijk de vraag, in hoever men in Elia's dagen en omgeving daar kennis van heeft gehad. M.I. behoeft er niets tegen te pleiten, dat de hoofdzak van Deuteronomium aan Elia bekend is geweest. Dit boek had de Heere speciaal gegeven tot onderwijs van het volk. Deut. 31:9-13. Bij de tempelreiniging onder Josia werd dit boek

door Hilkia gevonden. ⁴⁾ In dit boek vinden wij ook telkens een aansporing tot inprenting. Deut. 6:4-9, 20; 31:10-13. Merkwaardig is ook, dat de uitdrukking: voor wiens aangezicht ik sta, in dit boek gebezigd wordt voor heel het volk des Heeren, niet speciaal voor de ambtsdragers. Deut. 29:10. Deuteronomium is de wet des Heeren, zooals ze voor het volk bestemd is. ⁵⁾ Ik stel mij de situatie aldus voor. Elia is afkomstig uit een geloovig geslacht. Daar wijst zijn naam reeds op. Elia beteekent n.l.: de Heere is God. ⁶⁾

De tijd, waarin hij leeft, is een zeer merkwaardige. Het tienstammenrijk beleefde een tijd van glorie. Omri had den grondslag gelegd voor een hechte dynastie. Hij was de David van het tienstammenrijk. Zijn zoon Achab plukt de vruchten van zijn arbeid. Hij is de Salomo van het Rijk van Israël. Hem wordt de naam vredevorst gegeven. ⁷⁾

Nu komt Elia voor een eigenaardig contrast te staan. Uit het Woord des Heeren weet hij, dat het oordeel komt over Israël, als het andere goden gaat vereeren. Dat o.m. het land geteisterd zal worden door groote droogte. (Deut. 11:16).

⁴⁾ Zoo Noordtrij in Chr. Enc. art. Josia.

⁵⁾ Merkwaardig is, dat onze Heiland bij zijn verzoeking in de woestijn tot driemaal toe een woord uit dit boek heeft gebruikt tot afweer van den Satan. (Matth. 4:1-11, Deut. 8:3, 6:16, 6:13.)

⁶⁾ R. Kittel, a.w. II⁵, p. 312. Schon sein Name „mein Gott ist Jahwe“ ist ein Programm und beweist dass der Kampf gegen den Baal in seinen Kreisen schon vorher geübt wurde, vgl. ook Van Gelderen, a.w., p. 148.

⁷⁾ Voor den bloei van den tijd van Omri en Achab vgl. de prachtige schets van Noordtrij in Van de Heilige Erve, II, p. 15-23; Kittel a.w., II⁵, p. 302-306. Ridderbos, Gods Woord der Profeten, I, p. 8 en 9.

¹⁾ C. v. Gelderen, Koningen II, p. 149.

²⁾ R. Kittel, Geschichte des Volkes Israëls II⁵, p. 312.

³⁾ A.w., p. 149.

rake ka
die Van
teekene

Er zo
kunnen
stukken
blijft er
na. Ove
meling,
het is
te geve
Gron.

Tot d
geloof
werking
beeldin
Deze o
voor he
beeldin
goddelij
Maar d
bare le
felen, a
de sam
ze geer
denen
gewekt
voor he
delijke
(aspect)

De v
moet d
recht g

Het o
God to

de zone
licht ve
geheilig
Woord

ling is
tussche
tasie e

beziat
dend
worden

gezicht
stond
gende

dat zal
06:8 be
leespsa

bedsver
dichter

Verst
meeged
vinding

preside
woon t

ervaren
Heere
lichts

leeraar
zoon, c

Maar
zien. I

dienst
wikkel

in tijde
Met c

Gods V
is Elia

tegenste
lijkheid
stemme

Daar
En in

eensten
Hij hee

Zijn W
Heere

Dat g
crisis,
Israël.

zijn vol
Ik ka
over Is

niet w
des He
spreker
het inz
karakte
het me
In he
zou ho

8) Mer
Elia dat
of ná zij
nodat hij